

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
AXBOROT TEXNOLOGIYALARI VA KOMMUNIKATSIYALARINI
RIVOJLANTIRISH VAZIRLIGI
TOSHKENT AXBOROT TEXNOLOGIYALARI UNIVERSITETI

AXBOROT KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI SOHASIDA
IQTISODIYOT VA MENEJMENT FAKULTETI
AXBOROT KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI SOHASIDA
IQTISODIYOT KAFEDRASI
KOMMUNIKATSIYA SOHASINING IQTISODIYOTI FANIDAN

KURS ISHI

AKT sohasi korxonalarining ish samaradorligini
baholash

Variant 17

Bajardi :110-13 guruh Karimov A.N.

Tekshirdi: Nurmatova D.S.

Toshkent

Mundarija

I. Kirish.....	3
II. Asosiy qism.....	6
1. 1 topshiriq. Korxonaning 4- va 5- yildan kutayotgan daromadini aniqlash	6
2. 2 topshiriq. Xizmatlar ko‘rsatish xarajatlari	10
III. Xulosa	16
IV. Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati	17

Kirish

O'zbekiston Respublikasi Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2015 yil 4 fevraldagi PF-4702-son Farmoniga muvofiq tashkil qilindi.

O'zbekiston Respublikasi Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligini tashkil qilishdan asosiy maqsad – Davlat boshqaruvi tizimini yanada takomillashtirish, mamlakat iqtisodiyoti tarmoqlari va sohalarida zamonaviy axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini, «elektron hukumat» tizimi hamda axborot tizimlarini jadal tatbiq etish, telekommunikatsiya infratuzilmasini va ma'lumotlarni uzatish tarmoqlarini modernizatsiya qilishdan iborat.

O'zbekiston Respublikasi Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligining asosiy vazifalari:

- axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalar sohasida, «elektron hukumat»ni joriy etishda yagona davlat siyosati amalga oshirilishini ta'minlash, axborot texnologiyalarini rivojlantirishning jahon darajasidan kelib chiqqan holda milliy axborot-kommunikatsiya tizimini tatbiq etish va rivojlantirish yuzasidan kompleks dasturlarni ishlab chiqish va amalga oshirish;

- «elektron hukumat»ni tatbiq etish, vazirliklar, idoralar, kompaniyalar va uyushmalarning, mahalliy davlat hokimiyati organlarining axborotlashtirish va interaktiv davlat xizmatlarini takomillashtirish borasidagi faoliyatini idoralararo muvofiqlashtirish, monitoring qilish, baholash va nazorat qilish bo'yicha davlat dasturlarining amalga oshirilishini ta'minlash, shuningdek, davlat axborot resurslari hamda ma'lumot bazalarini shakllantirish, saqlash va foydalanishning yagona tizimini vujudga keltirish, idoralararo axborot tizimlarini yaratish va boshqarish;

- Internet tarmog'ining milliy segmenti yanada shakllantirilishini ta'minlash, mamlakatimizning turli yo'nalishlardagi zamonaviy veb-resurslarini, shu jumladan, aholining, xususan, yosh avlodning axborotga bo'lgan va intellektual

talab-ehtiyojlarini qondirish maqsadida tarmoq resurslarini rivojlantirish uchun zarur texnik va qulay shart-sharoitlarni yaratish;

- aloqa, axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalar sohasida xalqaro hamkorlikni yo'lga qo'yish, ustuvor loyihalarni amalga oshirish, radiochastotalik spektrdan samarali foydalanish uchun hamda vazirlik faoliyati doirasiga kiruvchi boshqa yo'nalishlar bo'yicha xorijiy investitsiyalarni jalb etish.

AKT sohasi xalq xo'jaligi sohalaridan biri hisoblanadi. Ushbu sohaning asosiy vazifasi aholi va xalq xo'jaligining aloqa xizmatlari va vositalariga bo'lgan talabini qondirishdan iboratdir. Boshqacha qilib aytganda, xalq xo'jaligidagi aloqa bu - shaxs va jamiyatning turli ko'rinishdagi axborotlarni almashishga bo'lgan ehtiyojlarni qondirishga qaratilgan. AKT sohasining ishlab chiqarishdan farqi shundaki, sohadagi mehnat predmeti ashyoviy bo'lmaydi. Umumjamiyat ishlab chiqarishining samarali ishlashi uchun katta rol o'ynaydigan barcha sohalar sohaviy ishlab chiqarish infratuzilmasi deb ataladi. Bu sohalarga aloqa sohasi bilan birga transport, yo'l qurish, moddiy-texnik ta'minot kabi sohalar kiradi. Aloqa vositalarining rivojlanishi mamlakatning milliy daromadini oshirishga va butun xalq xo'jaligini samarali ishlashiga turtki bo'ladi.

Berilgan ma'lumotlar

1-topshiriq

Aniqlansin:

4-yilda Texnik qurilamlar o'rnatishdan daromad

4- va 5- yillar xizmatlar xajmi o'sishi

1-jadval

Iste'molchilar strukturasi

Aholi	50%
Budjet tashkilotlar	5%
Nobudjet tashkilotlar	45%

2-jadval

Iste'molchilar turiga qarab bitta foydalanuvchining bir yilda telefon apparati orqali o'rnatilgan normadan ortiqcha suhbatlashishning o'rtacha vaqti (norma-bitta nomer uchun 180 min)

<i>Foydalanuvchilar</i>	<i>1-yil</i>	<i>2-yil</i>	<i>3-yil</i>
<i>Aholi</i>	1000	1200	2400
<i>Budjet tashkilotlar</i>	2000	2500	4100
<i>Nobudjet tashkilotlar</i>	4200	4900	7800

3-jadval

Yangi ATSGa har oylik TQLarni berilishi

yanvar	1000	aprel	1000	iyul	1000	oktabr	1000
fevral	1000	may	1000	avgust	0	noyabr	0
mart	2000	iyun	0	senabr	0	dekabr	2000

4-jadval

Joriy ta'rif rejalari (so'm)

	Aholi	Budjet tashkilotlar	Nobudjet tashkilot
TQ ni o'rnatish	20700	32640	39900
Abonent to'lovi	1200	1800	3200
Yuqori limit	6	6	6

Nazariy qism

Ko'rsatilgan xizmatlar hajmi va xarakatdagi tariflar ko'paytmasi aloqa korxonalarining asosiy faoliyatdan daromad deb ataladi. Aloqa sohasidagi asosiy faoliyatidan daromad umumiy holda sotilgan aloqa xizmatlarining pul shaklidagi qiymatini o'zida aks ettiradi.

Asosiy faoliyatdan daromad aloqa tarmog'ining yo'nalishlari bo'yicha, har qaysi yo'nalish bo'yicha esa daromad manbai bo'yicha o'rganiladi.

Shaharlararo telefon va telegraf kanallarini, televizion va tovushli eshittirish kanallarini ishlatish uchun to'lanadigan ijara to'lovlari ko'rinishida olinadigan daromadlar ularni xarakat vaqtini hisobga olgan holda kanal uzunligi va o'rnatilgan tariflarga bog'liq bo'ladi. Radioaloqa, radioeshittirish va televideniya vositalarining ishlashi uchun soatbay to'lovlar ko'rinishidagi daromadlar radio uzatuvchi va qabul qiluvchi qurilmalarning ishlash soati va uzatgichning quvvatiga hamda bir soat ish uchun belgilangan tarifga bog'liq holda rejalashtiriladi.

Daromadlarning bir qismi vaqtbay to'lov ko'rinishida shakllanadi, bu shaharlararo va mahalliy so'zlashuvlar uchun taalluqlidir. Bir martalik aloqa xizmati ko'rsatishdan olinadigan daromad (xat, posilka, banderol, telegramma jo'natish), ularning miqdori va o'rnatilgan tariflarga bog'liq bo'ladi. Asosiy faoliyatdan daromadni rejalashtirishda *o'rtacha daromad taksasi* ham ishlatiladi.

O'rtacha daromad taksasi bir umumlashtirilgan pulli xizmatni ko'rsatishdan tushadigan o'rtacha daromadni xarakterlaydi. Masalan, shaharlararo telefon so'zlashuvlari uchun tarif butun so'zlashuv uchun emas, balki bir minut mobaynidagi so'zlashuv uchun o'rnatiladi. Bu holda tariflar tarif zonalari bo'yicha taqsimlanadi.

O'rtacha daromad taksasi barqaror bo'lmaydi va uni rejalashtirishda bir necha yil va joriy yilning choraklari mobaynida daromad taksasining o'zgarishi holda uning o'zgarishiga ta'sir etuvchi omillar hisobga olinadi (mijozlar tarkibi, almashuv tuzilmasi, talabning to'lov layoqati va boshqalar). O'rtacha daromad

taksasini hisobga olgan holda bir martalik aloqa xizmatini ko'rsatishdan olinadigan daromadlar rejalashtiriladi va miqdori aniqlanadi. Amaliyotda o'rtacha daromad taksasi o'zlik daromadlarining almashuvlar soniga nisbatan aniqlanadi.

Foydalaniladigan formulalar

$$\sum \mathcal{D}_{OD} = \sum_{i=1}^n q_i \times U_i + \sum_{j=1}^n N_j \times U_j$$

$\sum \mathcal{D}_{OD}$ - Asosiy faoliyatdan daromad;

q_i, N_j – xizmatlar xajmi;

$U_i, s_j - 1$ bajarilgan xizmatlar turlari ta'riflari;

n – xizmatlar soni.

$$\bar{N} = N_{H2} + \Delta \bar{N}$$

N_{H2} – yil boshiga texnik qurilmalar soni;

$\Delta \bar{N}$ – texnik qurilmalarning o'rtacha yillik o'zgarishi .

$$\mathcal{D}_{OBU4} = \mathcal{D}_{YCM4} + \mathcal{D}_{AO4} + \mathcal{D}_{CBH4} + \mathcal{D}_{NP4}$$

$$\mathcal{D}_{VCT} = \sum N_i \times U_i$$

$S_i - 1$ guruh iste'molchilariga texnik qurilmani o'rnatish narxi.

Abonent to'lovi $\mathcal{D}_{AO}$:

$$\mathcal{D}_{AO} = \sum \Delta \bar{N} \times d_i \times U_i \times 12, \quad (4)$$

$\Delta \bar{N}$ - texnik qurilmalar sonini o'rtacha o'sishi;

d_i – I gurux iste'molchisi

$S_i - 1$ gurux iste'molchilarining oylik foydalanilgan xizmatlar uchun abonent to'lovi

5-jadval

Xizmatlar ko'rsatish xajmi

Iste'mochilar	q_i almashuvi		dinamika		(N_j) Texnik asboblarga xiz. ko'r		
	4-yil	5-yil			4-yil	5-yil	
	q_4	q_5	abs	nisbiy	$N_4 = \Delta N_4$	ΔN_5	$N_5 = N_4 + \Delta N_5$
aholi	3718	5760	2042	1,549	2958	2042	5000
budjet tashkilotlar	5870	8405	2535	1,432	296	204	500
nobudjet tashkilotlar	10630	14485,71	3856	1,363	2663	1838	4500
umumiy	20218	28650,71	8433	1,417	5917	4083	10000

Kommunikatsiya sohasi korxonalari iste'molchilarga - aholi va xalq xo'jaligiga ikki yuzdan ortiq turli aloqa xizmatlarini ko'rsatadi (shaharlararo va xalqaro telefon so'zlashuvlar, telegrammalarni qabul qilish va yetkazib berish, radionuqtalar va telefon apparatlari va boshqalar).

Kommunikatsiya sohasining asosiy xususiyatlaridan biri - bu bir aloqa korxonasi doirasida tugallanmagan ishlab chiqarish jarayonidir (shaharlararo yoki xalqaro aloqa xizmati ko'rsatishda), ya'ni bir stansiya faoliyat yuritishi uchun bir necha stansiya ishlashi kerak. (6 jadval)

6-jadval

Daromadlar

Ko'rsatkichlar	Ifodalanishi	Pul birligi (so'm)			
		Aholi	Budjet tashkilotlar	No byudet Tashkilotlar	Umumiy
<u>Umumiy daromad</u>	Dum				
<u>Davr</u>	4-yil	177277601,7	27526949,56	394930489,3	599735040,5
	5-yil	293110500	43661400	654263678,6	991035578,6

6-jadval davomi

<i>Dinamika</i>	<i>absolyut</i>	115832898,3	16134450,44	259333189,3	391300538,1
	<i>nisbiy</i>	1,653398383	1,586132888	1,656655276	1,652455687
<i>T.Q. lar</i>	<i>DT.Q.</i>				
<i>o'rnatis'hdan</i>					
<i>daromad</i>					
<i>davr</i>	4-yil	61237500	9656000	106233750	177127250
	5-yil	42262500	6664000	73316250	122242750
<i>Dinamika</i>	<i>absolyut</i>	-18975000	-2992000	-32917500	-54884500
	<i>nisbiy</i>	0,690140845	0,690140845	0,690140845	0,690140845
<i>Abonent to'lovidan</i>	<i>Dab</i>				
<i>daromad</i>					
<i>davr</i>	4-yil	42600000	6390000	102240000	151230000
	5-yil	72000000	10800000	172800000	255600000
<i>Dinamika</i>	<i>absolyut</i>	29400000	4410000	70560000	104370000
	<i>nisbiy</i>	1,690140845	1,690140845	1,690140845	1,690140845
<i>limitdan tas'hqari</i>	<i>Dlt</i>				
<i>so'z daromad</i>					
<i>davr</i>	4-yil	43997090,81	6946529,519	113205327,8	164148948,1
	5-yil	115200000	16810000	260742857,1	392752857,1
<i>Dinamika</i>	<i>absolyut</i>	71202909,19	9863470,481	147537529,3	228603909
	<i>nisbiy</i>	2,618354938	2,419913419	2,303273726	2,392661431
<i>Operatsion</i>	<i>Dop</i>				
<i>daromad</i>					
<i>davr</i>	4-yil	29443010,88	4534420,037	73251411,45	107228842,4
	5-yil	63648000	9387400	147404571,4	220439971,4
<i>Dinamika</i>	<i>absolyut</i>	34204989,12	4852979,963	74153159,98	113211129,1
	<i>nisbiy</i>	2,161735438	2,070253731	2,012310323	2,055789903

Bu jadvalda korxona daromadlari haqidagi o'zgarishlar o'z aksini topgan, texnik qurilmalardan 4-yilda tushishi kutilayotgan tushum 5-yilga tushishi kutilayotgan tushumdan kam bo'lishi kutilmoqda sababi 5-yilda texnik qurilmalar soni o'rtacha o'sishi(4083) 4-yildagiga qaraganda(5917) past bo'lishi mumkin. Xizmat ko'rsatishdan daromad esa , limitdan tashqari so'zlashuvdan tushum va abonent to'lovidan tushgan tushumni absolyut qiymatlaridan shuni aniqlash mumkini, iste'molchilar belgilangan ta'rifdan ko'p so'zlashishlari kutilmoqda.

Berilgan ma'lumotlar va 1-topshiriq natijalaridan foydalanib

4- va 5-yillar yangi AS ekspluatatsiyasi uchun kuyidagilar aniklansin:

- 1. Aloka xizmatlar tannarxi**
- 2. Sof foyda**

Aloka xizmatlar tannarxi – bu korxona faoliyatini umumlashtiruvchi ko'rsatkichlardan biri hisoblanadi va bir birlik mahsulot va xizmatlar ishlab chiqarish uchun sarflangan ishlab chiqarish xarajatlarini xarakterlaydi. Tannarx ishlab chiqarish vositalari iste'mol xarajatlarini mehnatga haq to'lash hamda ishlab chiqarish va sotishning boshqa omillarining pul shaklidagi qiymatining bir qismini aks ettiradi. Tannarx korxonaning texnologiyasini va texnik jihozlanganligini, resurslarni ishlatishini, mehnat unumdorligidagi darajasini aks ettiradi.

Aloqa korxonasi iste'molchilarga xizmatlar ko'rsatishi uchun aniq bir ish hajmini bajarishi lozim, buni esa, o'z navbatida, zaruriy xarajatlarsiz amalga oshirish mumkin emas. Bu xarajatlar joriy yoki ekspluatatsion xarajatlar deb ataladi. Bundan tashqari, realizatsiya qilingan mahsulot tannarxi ham shu ma'noni beradi. Korxona amalga oshiradigan harajatlarning ba'zilar tannarx tarkibiga kiritilmaydi, chunki mavjud qonunlar bo'yicha ular boshqa manbalar hisobiga amalga oshirilishi lozim.

Bundan tashqari, korxona ish amaliyotida joriy harajatlar ham uchraydi, ularni tannarx tarkibiga qo'shib bo'lmaydi. Masalan, kelgusi davr harajatlari, oldindan ijara badallarini to'lash yoki material zahiralarini sotib olish va boshqa harajatlar. Bunday harajatlar tannarxga ishlatish darajasi bo'yicha yoki aniq xarakat qilish muddati mobaynida kiritilishi lozim. Shunday qilib, ko'rsatilgan xizmatlar tannarxi aniq vaqt intervalida harajatlardan kam bo'lishi mumkin.

Hozirgi vaqtda butun bir soha bo'yicha va alohida korxonalar bo'yicha 100 so'm daromad tannarxi hisoblanadi. Bu ko'rsatkichning iqtisodiy mazmuni-100 so'm daromad olish uchun qancha joriy harajatlar kerakligini aniqlashdir:

$$TN = D * 100 / D_{af}$$

Bu yerda:

TN - 100 soʻm daromad tannarxi;

E-ekspluatatsion xarajatlar

D_{af}- daromad.

Xizmatlar tannarxi korxonaning ishlab chiqarish va sotish harajatlarini oʻzida mujassamlaydi hamda harajatlar va daromadlarning asosiy oʻlchagichi boʻlib xizmat qiladi.

Aloqa korxonalarida ekspluatatsiya harajatlari quyidagi tarkibga ega;

1. Mehnatga haq toʻlash xarajatlari;
2. Davlat ijtimoiy sugʻurtasiga ajratmalar (nafaqa, ijtimoiy sugʻurta, bandlik fondlariga);
3. Toʻliq qayta tiklash uchun amortizatsiya chegirmalari;
4. Material zahiralari (materiallar, yoqilgʻi, ehtiyot qismlari va b.q);
5. Ishlab chiqarish ehtiyojlari uchun elektr energiyasi;
6. Aloqa korxonalari bilan shartnoma boʻyicha hisob–kitoblar;
7. Transport harajatlari;
8. Markalashtirilgan mahsulot sotib olish uchun xarajatlar;
9. Boshqa xarajatlar:
 - banklarning qisqa muddatli ssudalariga % (foiz) toʻlash va bank xizmatlariga toʻlovlar;
 - reklama, vakillik xarajatlari;
 - marketing tadqiqotlari uchun xarajatlar;
 - ijara xarajatlari;
 - remont fondi (taʼmirlash);
 - baʼzi soliq turlari (transport, yer, yoʻl fondiga ajratmalar);
 - nomoddiy aktivlarning eskirishi.
10. Umumxoʻjalik va maʼmuriy-boshqaruv xarajatlari.

Aloqa korxonalari ekspluatatsiya harajatlarning tarkibi sohaning spesifikasiga bogʻliq holda oʻzgarishi mumkin.

Tannarx tuzilmasi deganda, uning tarkibiga kiruvchi alohida elementlar va xarajat qismlari orasidagi nisbat tushuniladi, ya'ni ekspluatatsion xarajatlarning umumiy yig'indisida har bir xarajat qismining ulushi ko'rsatadi.

Tannarx tuzilmasi tarmoqning xususiyatlariga bog'liq bo'ladi. Bu bog'liqlik tarmoqning texnika bilan jihozlanganligini, avtomatizatsiya darajasiga, yaratilayotgan mahsulot hajmiga, texnologik jarayonlar xarakteriga qarab aniqlanadi.

Birlik ish hajmining tannarxi ushbu xususiyatlarni aniqlash va tannarxni kamaytirish zahiralarni topish imkonini beradi. Birlik ish hajmining tannarx tuzilmasining asosiy xususiyati bo'lib, jonli va ashyoviy mehnat xarajatlarining nisbati xizmat qiladi. Bu nisbat mehnatning yoki fondning qay darajada zarur ekanligini ko'rsatadi. Mehnatni ko'p talab etadigan sohalarda tannarx tarkibida mehnatga haq to'lash asosiy ulushni egallaydi, fondni ko'p talab etadiganlarda esa amortizatsiya chegirmasi nisbatan yuqori bo'ladi. tannarxni kamaytirish korxona iqtisodiyoti zaruriy omillaridan biri hisoblanadi.

Kalkulatsiya – bu birlik ish hajmining tannarxini barcha elementlar va harajat qismlari bo'yicha hisoblashdir.

Kalkulatsiya butun korxona bo'yicha, alohida sexlar bo'yicha va ishlab chiqarish uchastkalari bo'yicha alohida ishlar tannarxini xarakterlaydi va ishlar sifatini baholash, zahiralarni aniqlash va ishlab chiqarish alohida uchastkalarida tannarxni kamaytirish yo'llari bo'yicha zaruriy vosita hisoblanadi. Birlik ish hajmi tannarxini kalkulyatsiyalash uchun alohida elementlar va xarajat qismlari bo'yicha daromad va ekspluatatsiya xarajatlarini aniqlash lozim. (7,8- jadvallar)

O'zining tuzilishi ko'ra hamda maqsadi va davriga bog'liq holda **hisobot va reja kalkulyatsiyasi** mavjud. **Reja kalkulyatsiyasi** reja davrida tannarxni kamaytirish bo'yicha vazifani hisoblash uchun tuziladi. **Hisobot kalkulyatsiyasi** esa mahsulot tannarxini kamaytirish bo'yicha berilgan rejaning bajarilishi tekshiradi va shu bilan birga kelgusi yil uchun tannarxni kamaytirish bo'yicha reja uchun boshlang'ich ma'lumot bo'ladi.

Xizmatlar ko'rsatishdan yalpi foyda = Sof tushum – Xizmatlarning tannarhi;

Asosiy faoliyatdan foyda = Xizmatlar ko'rsatishdan yalpi foyda – Davr xarajatlari +Boshqa daromatlar – Boshqa xarajatlar;

Umumxo'jalik faoliyatdan foyda = Asosiy faoliyatdan foyda + Moliyaviy faoliyatdan foyda - Moliyaviy faoliyatdan zarar;

Daromat solig'i to'langunga qadar foyda = Umumxo'jalik faoliyatdan foyda + Favqulotda Foyda – Favqulotda zarar;

Sof foyda = Daromat solig'i to'langunga qadar foyda – Daromat solig'i – Boshqa soliqlar va to'lovlar. (9- jadval)

7-jadval

Ekspluatatsion xarajatlar

Ekspluatatsion xarajatlar	Ifoda Cj(um) so'm		Dinamika		
	4-йил	5-йил	Nisbiy	J xar. %	J o'zgar.
	C4um = C4*N4	C5um = C5*N5			
Ishlab chiqarish tannarxi	144000000	280000000	1,944444444	76%	0,06476015
Ish haqqi	48000000	100000000	2,083333333	27%	0,04408569
Ijtimoiy sug'urta	19200000	40000000	2,083333333	11%	0,01763427
Amartizatsiya	66000000	120000000	1,818181818	32%	0,0048921
Elektr energiya xarajatlari	6000000	8000000	1,333333333	2%	-0,0055266
Boshqa xarajatlar	4800000	12000000	2,5	3%	0,01283483
Davr xarajatlari	91200000	90000000	0,986842105	24%	-0,1092283
Realizatsiya xarajatlari	48000000	10000000	0,208333333	3%	-0,0238835
Ma'muriy xarajatlar	24000000	30000000	1,25	8%	-0,024497
Boshqa operatsion xarajatlar	19200000	50000000	2,604166667	14%	0,06133734
umumiy	235200000	370000000	1,573129252	100%	-0,0444682

Yuqorida keltirilgan jadvalda ekspluatatsion xarajatlarning 4- va 5- yillar uchun taxminiy qiymatlari keltirilgan , bundan shuni aniqlash mumkinki 5-yilda bo'lishi mumkin bo'lgan xarajatlari 4-yilga qaraganda ko'proq , buning sababi 4-yilda texnik qurilmalarning 65% va 5-yilga kelib 100% ishlatilishi reja qilingan. Xarajatlari indeksi o'zgarishidan umumiy ekspluatatsion xarajatlari o'zgarishi -0.044 bu degani tahminan 4.4% ga xarajatlari kamayishi kutilmoqda bu esa umumiy tushumga o'z ta'sirini ko'rsatadi.

8-jadval

Ko'rsatkichlar	Ifoda Cj(um) so'm		Dinamika	
	4-yil	5-yil	Absolyut	Nisbiy
Ishlab chiqarish tannarxi	144000000	280000000	136000000	194,44
Davr xarajatlari	91200000	90000000	-1200000	98,68
Ekspluatatsion xarajatlari	235200000	370000000	134800000	157,31
Daromad	610062011,9	1092721091	482659079	179,12
100 so'm daromadning tannarxi	38,55345775	33,8604245	-4,69303324	95,33

Keltirilgan ushbu 8-jadvalda korxona xarajatlari umumiy tushumidagi ulishini ko'rsatadi. Bundan shuni aniqlash mumkinki 100 so'm daromad olish uchun 4-yilda 35,55 so'm xarajat qilinishi va 5-yil uchun esa 33.86 so'm xarajat qilinishi mumkinligi tahmin qilinmoqda. Bu shuni ko'rsatadiki korxona 5-yilda 4-yilga nisbatan 4.41 % kamroq 100 so'm olish uchun xarajat qilishini anglatadi.

Sof foyda hisoboti

<i>Ko'rsatkichlar</i>	<i>Bel.</i>	<i>So'm</i>		<i>Dinamika</i>	
		4-yil	5-yil	Absolyut	Nisbiy
<i>Realizatsiyadan tushum</i>	RT	599735040,5	991035578,6	391300538,1	1,65245569
<i>QQS</i>	QQS	119947008,1	198207115,7	78260107,61	1,65245569
<i>Ishlab chiqarish tannarxi</i>	IT	106500000	220000000	113500000	2,0657277
<i>Yalpi foyda</i>	YP	373288032,4	572828462,9	199540430,5	1,53454816
<i>Davr xarajatlari</i>	DX	47333333,33	70000000	22666666,67	1,47887324
<i>Asosiy faoliyatdan daromad</i>	AD	325954699,1	502828462,9	176873763,8	1,54263296
<i>Umumxo'jalik faoliyatdan daromad</i>	UD	325954699,1	502828462,9	176873763,8	1,54263296
<i>Soliq to'laguncha foyda</i>	F	325954699,1	502828462,9	176873763,8	1,54263296
<i>Foyda soliqi</i>	FS	24446602,43	37712134,71	13265532,28	1,54263296
<i>Sof foyda</i>	SF	301508096,6	465116328,1	163608231,5	1,54263296

Realizatsiyadan tushum 4- va 5- yillarda shartli ravishda 599735040.5 va 991035578.6 so'm bo'lishi kutilmoqda, xizmatlar ko'rsatishning tannarxi esa 4-yil uchun 106500000 so'm va 5-yil uchun 220000000 bo'lishi taxmin qilinmoqda bu esa yalpi foydani 373288032.4 va 572828462.9 so'm bo'lishini bildiradi. Korxona moliyaviy daromad va xarajatlari bo'lmagan bu esa asosiy faoliyatdan daromadni umumxo'jalik faoliyatdan daromadga teng chiqishini, va favqulotda daromad va zarar bo'lmagani sabab soliq to'lagunga qadar foydani teng chiqishini anglatadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, 4-yilda barcha texnik qurilmalarning 59% idan foydalanilgan bo'lsa, 5-yilga kelib barcha qurilmalardan aloqa xizmatlarini sifatini oshirish maqsadida foydalanish kutilmoqda. Aloqa korxonalari xizmatlari tannarxi sistematik tarzda kamayib boradi, biroq ularning har biri ishlatilmagan zahiraga ega bo'ladi. Zahiralar aniq matematik hisoblar yoki iqtisodiy tahlil natijasida aniqlangan ishlab chiqarish xarajatlarini ma'lum miqdorda tejash imkoniyatidir. Aloqa korxonalarida xizmatlar tannarxini kamaytirishning asosiy zahirolari mehnat unumdorligini oshirish ishlab chiqarish fondlarni ishlatishni yaxshilash, elektr energiyani tejash, ishlar hajmini oshirish hisoblanadi.

Korxona yalpi foydasi 5-yilda 4-yilga nisbatan 53% oshishi kutilmoqda, sof foyda esa 54 % oshishi kutilmoqda. Aloqa korxonasi iste'molchilarga xizmatlar ko'rsatishi uchun aniq bir ish hajmini bajarishi lozim, buni esa, o'z navbatida, zaruriy xarajatlarsiz amalga oshirish mumkin emas. Bu xarajatlar joriy yoki ekspluatatsion xarajatlar deb ataladi. Bundan tashqari, realizatsiya qilingan mahsulot tannarxi ham shu ma'noni beradi. Korxona amalga oshiradigan harajatlarning ba'zilari tannarx tarkibiga kiritilmaydi, chunki mavjud qonunlar bo'yicha ular boshqa manbalar hisobiga amalga oshirilishi lozim

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Voxobov A.V., Ibragimov A.T. Moliyaviy tahlil. - T. «Shark» 2002.
2. Abdulkarimov M.T. Moliyaviy hisobotni o'qish va tahlil qilish. - T. «Iqtisodiyot va xuquq dunyosi» 1999.
3. O'zbekiston Respublikasining «Buxgalteriya hisobi to'g'risida»gi konuni – T. «O'zbekiston», 1996.
4. Golubiskaya Ye.A., Jigulskaya G.M. Ekonomika svyazi. – M: Radio i svyaz, 2008.
5. Налоговый кодекс республики Узбекистан, 2011.
6. Ekonomika svyazi. Pod red. O.S. Srapionova M.: Radio i svyaz, 2011
7. Polojenie o sostave zatrat na proizvodstvo i realizatsiyu produkcii (rabot, uslug) i o poryadke formirovaniya finansovykh rezultatov. Postanovlenie Kabineta Ministrov Respubliki Uzbekistan
8. Основы экономики телекоммуникаций (svyazi). Uchebnik dlya vuzov/ M.A. Gorelik i dr.- M.: Radio i svyaz, 2010